

УДК 336.131/.132:631.11

Олійник Л.А.
кандидат економічних наук, доцент
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

Мірошніченко Ю.В.
студентка магістратури економічного факультету
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДОХІДНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

INVESTMENTS ROLE IN PROVISION OF AGRICULTURAL ENTERPRISES PROFIT

АНОТАЦІЯ

У статті висвітлено роль інвестицій в сільське господарство у сучасних умовах, а також їх вплив на забезпечення дохідності підприємств. Розглянуто проблеми залучення інвестицій в аграрний сектор економіки. Проаналізовано стан інвестування сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах. З'ясовано основні причини недостатнього рівня інвестування сільськогосподарських підприємств України. Обґрунтовано основні шляхи підвищення рівня інвестицій в аграрний сектор.

Ключові слова: інвестиції, іноземні інвестиції, сільськогосподарське підприємство, дохідність, собівартість.

АННОТАЦІЯ

В статье освещены роль инвестиций в сельское хозяйство в современных условиях, а также их влияние на обеспечение доходности предприятий. Рассмотрены проблемы привлечения инвестиций в аграрный сектор экономики. Проанализировано состояние инвестирования сельскохозяйственных предприятий в современных условиях. Выявлены основные причины недостаточного уровня инвестирования сельскохозяйственных предприятий Украины. Обоснованы основные пути повышения уровня инвестиций в аграрный сектор.

Ключевые слова: инвестиции, иностранные инвестиции, сельскохозяйственное предприятие, доходность, себестоимость.

ANNOTATION

The article highlights the role of investments in agriculture under current conditions and their impact on the profitability of enterprises. The article considers the problems of investments inviting into the agriculture sector of economy. The authors analyze the state of investments in agricultural enterprises under current conditions. The article clarifies the main reasons of insufficient level of investments in agricultural enterprises of Ukraine. The authors substantiate the main ways of raising the level of investments in agriculture sector.

Keywords: investments, foreign investments, agricultural enterprise, profitability, cost.

Постановка проблеми. Значний вплив на забезпечення дохідності сільськогосподарських підприємств має обсяг інвестицій в цей сектор. Сільське господарство є базовою галуззю національної економіки, рівень його розвитку визначає значною мірою стан і перспективи розвитку інших галузей. За цих обставин створення передумов для ефективної роботи аграріїв, а саме залучення ефективних інвестицій для забезпечення дохідності сільськогосподарського виробництва, є надзвичайно актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми залучення інвестицій в аграрний сектор еко-

номіки та інвестиційного забезпечення економічного розвитку сільськогосподарських підприємств досліджено в працях відомих вчених-економістів, зокрема в роботах В.Г. Андрійчука, І.О. Бланка, М.Я. Дем'яненка, П.І. Гайдучького, С.М. Кваші, М.І. Кісіля, Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка, Б.С. Пасхавера, П.Т. Саблука, А.А. Пересади.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, незважаючи на величину та значимість наукових досліджень, присвячених цій проблемі, окремі питання значення інвестицій у забезпеченні дохідності сільськогосподарських підприємств нині потребують подальшого дослідження.

Мета статті полягає в дослідженні ролі інвестицій в сільське господарство в сучасних умовах та їх впливу на забезпечення дохідності підприємств, аналізі їх стану, обґрунтуванні основних шляхів підвищення рівня інвестицій в аграрний сектор.

Виклад основного матеріалу дослідження. Доходи підприємства мають свої особливості щодо структури, джерел формування, напрямів використання. Розмір отримання доходів визначає економічну стратегію підприємства з питань управління матеріальними ресурсами та витратами, персоналом підприємства й оплатою його праці, податковою, інвестиційною, дивідендною політикою підприємства.

Особливості забезпечення дохідності сільськогосподарських підприємств обумовлені дією таких факторів:

- 1) високий ступінь відносної монополізації сільського господарства;
- 2) нееластичність попиту на аграрну продукцію та цін на неї;
- 3) диспаритет цін на сільськогосподарську і промислову продукцію;
- 4) низька інвестиційна привабливість сільськогосподарської галузі;
- 5) низька купівельна спроможність населення, що є особливо актуальним для сучасного стану економіки України;
- 6) відносна немобільність сільськогосподарських ресурсів;

7) недосконала система кредитного забезпечення аграрних товаровиробників;

8) зростання рівня науково-технічного розвитку за повільного збільшення попиту на сільськогосподарську продукцію [1, с. 21].

Виходячи з вищенаведеного аналізу факторів впливу на забезпечення дохідності сільськогосподарських підприємств, вважаємо, що для підвищення доходів підприємств можна використовувати декілька шляхів, одним з яких є залучення інвестицій. Роль інвестицій полягає у забезпеченні високоефективного розвитку товаровиробників, можливості підприємства впливати на збільшення своїх доходів, використовуючи основний важіль – скорочення собівартості продукції.

Забезпечення дохідності підприємств залежить від стану управління доходами, яке спрямоване на створення економічних умов, що забезпечують відшкодування постійних витрат підприємства, покриття змінних витрат, які залежать від обсягу виробництва і реалізації продукції, повної та своєчасної сплати всіх видів податків, обов'язкових платежів та забезпечення отримання цільового прибутку.

Досягнення цих умов пов'язано з обґрунтуванням цін на товари, які закупаються; з раціональністю умов комерційних угод; зі встановленням економічно обґрунтованих цін продажу товарів, які стимулюють збільшення попиту (реалізації); з формуванням оптимального асортименту реалізованих товарів, які відповідають структурі споживчого попиту та забезпечують отримання необхідного обсягу доходів; з диверсифікацією діяльності, що дає змогу забезпечувати компенсацію можливих втрат доходу у

разі несприятливих змін на окремих ринках чи погіршення можливостей здійснення окремих видів діяльності.

Управління доходами підприємства, як і іншими економічними показниками, передбачає вирішення різних завдань (рис. 1).

Інвестиції сприяють ефективній діяльності аграрного сектору економіки, є головним фактором економічного росту, відновлення та отримання доходу від господарської діяльності. Залучення інвестицій забезпечує спроможність продуктивного розвитку діючих виробництв, їх модернізацію, створення і впровадження сучасної техніки і технологій.

Внаслідок рішень щодо інвестування на тривалий період виникає ризик щодо великих обсягів ресурсів, які впливають на майбутній розвиток підприємства, зазвичай які забезпечують отримання доходу протягом декількох років. Тому рішення про доцільність інвестування є найважливішими рішеннями, які приймаються менеджерами підприємства. Для прийняття рішень про інвестування менеджер повинен приблизно підрахувати обсяг та розподіл у часі грошових потоків, оцінити ризик інвестицій та розглянути очікуваний вплив проекту на прибутки підприємства.

Агропромисловий комплекс України має достатньо головних умов для значного залучення коштів як від вітчизняних, так і від іноземних інвесторів. Такими умовами є вдала географічна позиція; родючі чорноземні ґрунти; придатні для сільського господарства кліматичні умови; досить розвинута транспортна інфраструктура; наявність робочої сили.

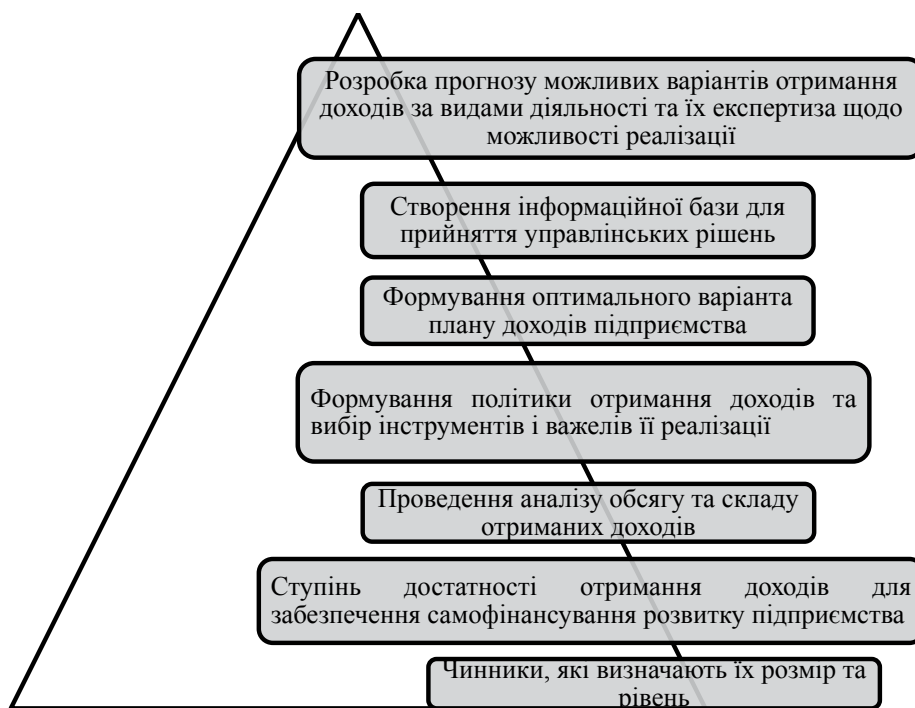

Рис. 1. Завдання управління доходами [2, с. 161]

Проте існує низка факторів, які перешкоджають надходженню інвестицій в аграрний сектор України (рис. 2).

Сучасні аграрні підприємства вимагають значних капітальних вкладень з метою збільшення отримання доходу від своєї діяльності за такими основними напрямками: введення в дію тваринницьких приміщень, зведення теплиць закритого ґрунту, рекультивация земель, будівництво елеваторів, будівництво оптово-роздрібних ринків сільськогосподарської продукції, будівництво заводів з альтернативних видів палива, будівництво комбікормових, силосних та сінажних споруд тощо [4, с. 56].

Для іноземних інвесторів виняткове значення мають визначення пріоритетів інвестиційної діяльності та вибір найефективнішого напрямку. Так, інвестиції Кіпру спрямовуються у такі сфери і галузі, як харчова промисловість і переробка сільськогосподарських продуктів, торгівля, машинобудування, транспорт, освіта. Нідерланди пріоритетними вважають машинобудування, харчову промисловість. Прямі

інвестиції Франції надходять у такі галузі, як харчова промисловість і переробка сільськогосподарських продуктів, сільське господарство, мисливство та лісове господарство. Інвестиції Молдови спрямовуються у добувну промисловість, торгівлю, відпочинок і туризм [5, с. 13].

У структурі інвестицій в економіку України важливе місце посідають прямі іноземні інвестиції. Між Україною та Китаєм у 2014 році був укладений Меморандум про наміри щодо залучення найбільшої китайської інвестиції розміром 58 млн. дол., спрямованої на створення та розвиток сучасних тваринницьких та рослинницьких комплексів. Для порівняння, загальна сума прямих китайських інвестицій, що надійшли в Україну за останні два десятиріччя, становить всього 20,3 млн. дол. [6, с. 117].

Одним із надійних кредиторів українських аграріїв, який здійснює фінансування українського аграрного сектору на доступних для нього умовах, є Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), який став найбільшим інвестором вітчизняного аграрного сектору за

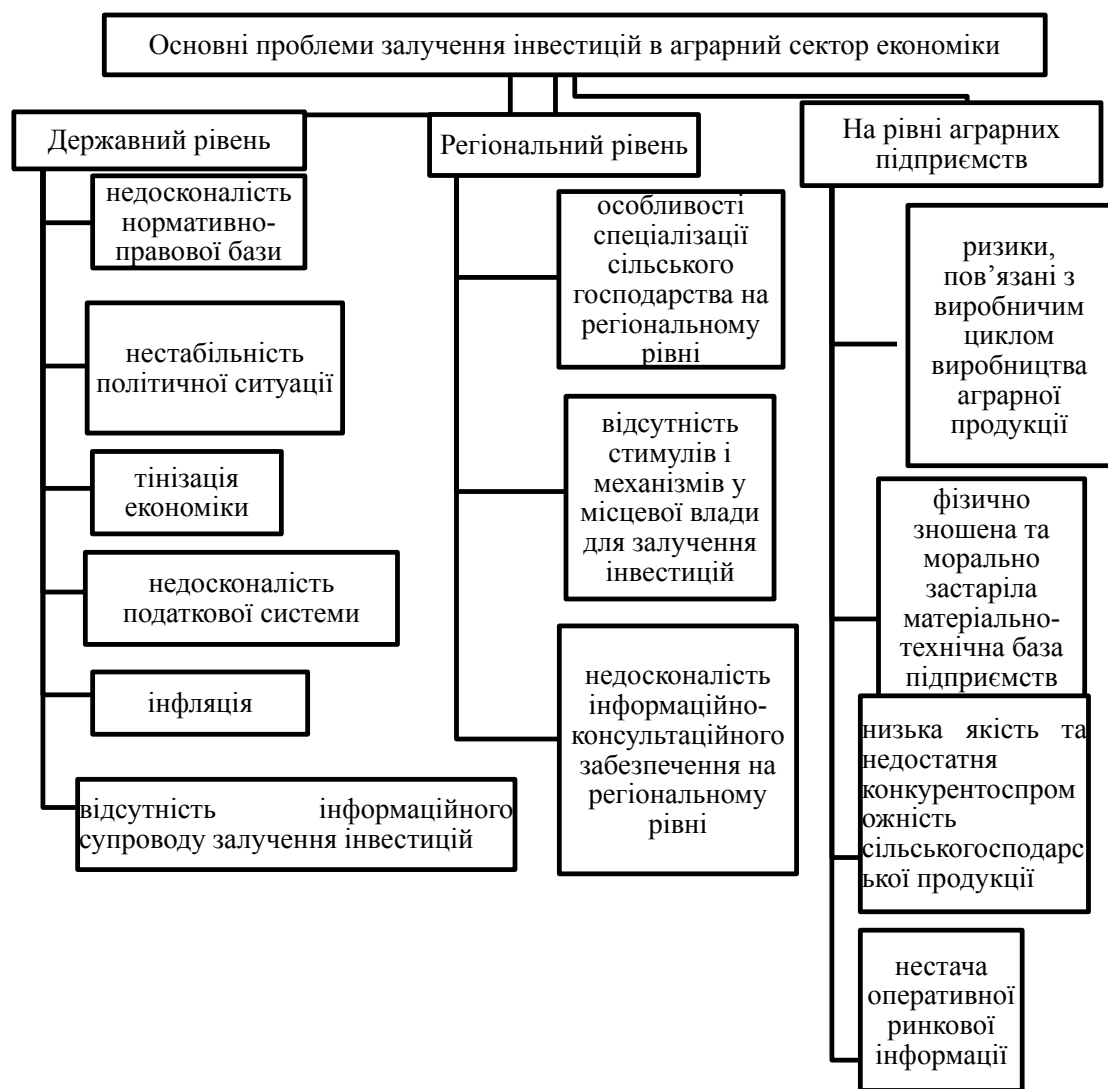

Рис. 2. Проблеми залучення інвестицій в аграрний сектор економіки [3, с. 42]

останні роки та вклав у його розвиток більше 250 млн. євро. Ці кошти були інвестовані в 36 державних та приватних проєктів. За весь період співпраці з українськими позичальниками ЄБРР було профінансовано 344 проєкти на суму більше 10,5 млрд. євро. Це дає надію на подальшу розбудову партнерських відносин ЄБРР з малими та середніми вітчизняними аграрними підприємствами [7].

Сучасний стан аграрного сектору економіки України за останні шість років характеризується спадом інвестиційної діяльності через низьку активність іноземних інвесторів та нестачу внутрішніх інвестиційних ресурсів у сільськогосподарських підприємствах (рис. 3). Завдяки створенню сприятливого інвестиційного клімату в 2008 році вдалося залучити чверть мільярда іноземних інвестицій в аграрну сферу, що в нинішніх цінах еквівалентно третині всіх капітальних інвестицій у сільське господарство.

Варто зазначити, що з 2010 року іноземні інвестори практично не цікавилися аграрним сектором України. Вони продовжують зазнавати збитків від девальвації національної грошової одиниці, виводячи раніше інвестовані кошти. 2014 та 2015 роки стали періодами рекордних збитків, оскільки був фактично знівельований той потенціал, який закладався в 2005–2008 роках і який ще сьогодні дає змогу отримувати доходи від експорту сільськогосподарської сировини.

Капіталізація аграрного сектору завдяки іноземним інвестиціям сьогодні знаходиться на рівні 2007 року. Необхідно відзначити високий приплив іноземних інвестицій у сільське господарство в 2009 році на тлі світової фінансової

кризи. Водночас показники 2010–2016 років так і не змогли перевищити навіть докризовий рівень 2009 року [7].

Основними причинами низького рівня іноземних інвестицій в аграрний сектор є недосконалість законодавча база, відсутність макроекономічної стабільності, високі ризики та невизначеність ринкового середовища, надмірний податковий тиск, відсутність повноцінного ринку землі та інші чинники, які ускладнюють процес формування інвестиційно привабливого середовища в країні. За таких умов інвестиційні проєкти в Україні вважаються привабливими за забезпечення річної дохідності інвестицій понад 35–40% [8].

Загалом на основі даних Державного комітету статистики України можна сказати, що обсяг капітальних інвестицій в аграрний сектор за 2016 рік збільшився на 51%. Це вищий показник, ніж в середньому по українській економіці, капіталовкладення в яку за рік збільшилися на 18%. В першому кварталі 2017 року тенденція збереглася: збільшення на 60,5% дало сільське господарство, 21,4% – економіка загалом [9]. Але, незважаючи на відсотковий ріст, як вже зазначалось, вкладення в аграрну сферу тільки повертаються до докризових показників. В 2013 році капітальні інвестиції в сільське господарство України (не враховуючи окуповані території Криму і Донбасу) становили 2 млрд. доларів, в 2016 році – 1,7 млрд. доларів. Згідно з оцінками прогнозів Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» двохмільярдний бар'єр інвестицій буде взято в 2017 році [10]. Експерти передбачають інвестиції в сільське господарство країни в 2017 році в розмірі 2,7 млрд. доларів.

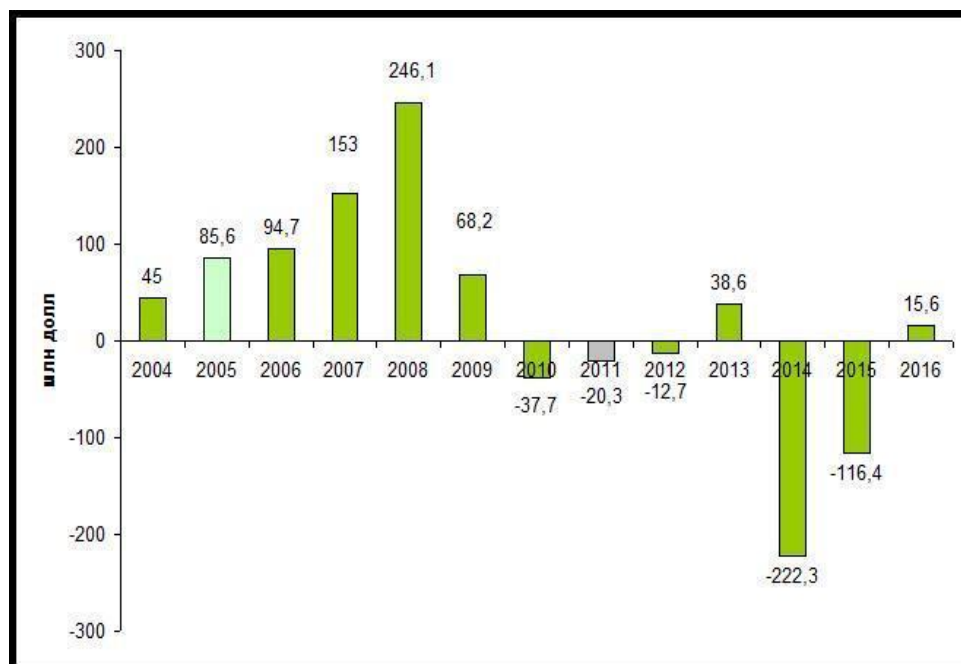

Рис. 3. Іноземні інвестиції в сільське господарство протягом 2004–2016 років, млн. дол. [8]

Отже, аграрний сектор України має досить привабливі передумови для залучення значних обсягів інвестицій. Проте багато потенційних іноземних інвесторів утримуються від вкладання коштів. Це зумовлено високими ризиками, які пов'язані з економічною і політичною ситуацією в країні, інфляцією, низькою інвестиційною привабливістю аграрних підприємств, недосконалістю нормативно-правової бази.

Одним з ключових шляхів, який допоможе збільшити інвестиційну привабливість аграрного сектору, є зняття мораторію на продаж землі сільськогосподарського призначення. Створення вільного ринку землі в Україні зможе значно стимулювати економічний ріст і привести до значного економічного ефекту.

Висновки. Одними з важливих факторів впливу на дохідність підприємства є процес інвестування та отримання інвестиційного доходу. Важливим завданням під час оцінювання інвестування є оцінка грошових потоків.

Для підвищення рівня інвестицій в аграрний сектор необхідно вдосконалити систему іпотечного кредитування; розробити комплекс законодавчого спрямування щодо запровадження ринку земель сільськогосподарського призначення; розширити напрями бюджетного фінансування фундаментальних наукових досліджень; вдосконалити систему страхування аграрних ризиків; забезпечити стабільність податкової політики та системи державної підтримки сільгоспвиробників; розробити систему захисту державних гарантій в інвестиційній сфері.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Пархомець М.К. Організаційно-економічний механізм забезпечення дохідності сільськогосподарських підприємств: теорія, методика, практика : [монографія] / М.К. Пархомець, В.В. Гудак, – Тернопіль : ТНЕУ, 2014. – 256 с.
2. Макарчук О.Г. Інформаційно-аналітичне забезпечення стратегічного управління сільськогосподарським підприємством / О.Г. Макарчук // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Сер.: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. – 2013. – Вип. 181 (3). – С. 160–165.
3. Сазонець І.Л. Інвестування : [підруч.] / І.Л. Сазонець, В.А. Федорова. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 312 с.
4. Губський Б.В. Інвестиційні процеси в глобальному середовищі : [навч. посіб.] / Б.В. Губський. – К. : Наукова думка, 1998. – 390 с.
5. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України : статистичний збірник. – К. : Державна служба статистики, 2016. – 45 с.
6. Глуха Г.Я. Прямі іноземні інвестиції у контексті економічного зростання / Г.Я. Глуха // Економічний нобелівський вісник. – 2016. – № 1 (7). – С. 113–121.
7. Агрорік рекордів і нових викликів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://economics.unian.ua/agro/1700277-agrorik-rekordiv-i-novih-viklikiv.html>.
8. Сільське господарство у 2016 році збереже пріоритетність інвестицій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.agroperspectiva.com/ru/press_release/14304.
9. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>.
10. Коновал О.І. Ефективність інвестування у приріст оборотного капіталу сільськогосподарських підприємств / О.І. Коновал // Економіка АПК. – 2016. – № 11. – С. 49–54.